

AANVULLEND VLEERMUIZEN ONDERZOEK

KERSENTUIN

TE MAURIK

Ecologie

Rapportage aanvullend vleermuizen onderzoek

Kersentuin te Maurik

Opdrachtgever	Stichting Woningbeheer Betuwe Postbus 8 4033 ZG Lienden
Rapportnummer	6192.002
Versienummer	D1
Status	Eindrapportage
Datum	27 september 2018
Vestiging	Brabant Heinz Moormannstraat 1b 5831 AS Boxmeer 0485 - 581818 boxmeer@econsultancy.nl
Opsteller	S.H.W.M. Claessens, MSc
Paraaf	
Kwaliteitscontrole	ir. T. Leeuwis
Paraaf	

Kwaliteitszorg

Econsultancy is lid van het Netwerk Groene Bureaus (NGB). Het NGB is een vereniging van ecologische advies- en -onderzoeksbureaus en werkt aan de kwaliteit van advisering gericht op natuur, landschap, water, milieu en ruimte en behartigt de belangen van groene adviesbureaus. Het Netwerk hanteert een gedragscode die opdrachtgevers en andere belanghebbenden een basis biedt om de leden aan te spreken op de kwaliteit van hun werk.

Betrouwbaarheid

Dit onderzoek is op zorgvuldige wijze uitgevoerd conform de toepasselijke en van kracht zijnde protocollen en richtlijnen voor onderzoek. Het onderzoek betreft echter een momentopname en geeft een inschatting van de aanwezigheid van beschermde soorten op de onderzoekslocatie. Het incidenteel voorkomen van beschermde soorten is nooit met zekerheid uit te sluiten. Econsultancy accepteert op voorhand geen aansprakelijkheid ten aanzien van mogelijke beslissingen die de opdrachtgever naar aanleiding van het door Econsultancy uitgevoerde onderzoek neemt.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
2	GEBIEDSBESCHRIJVING	2
	2.1 Huidig gebruik onderzoekslocatie en omgeving	2
	2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie en voorgenomen ingrepen	4
3	RESULTATEN VOORGAAND ONDERZOEK.....	5
4	ONDERZOEKSMETHODIEK	6
5	ONDERZOEKSRESULTATEN.....	7
6	TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING	9
7	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	10

1 INLEIDING

Econsultancy heeft van Stichting Woningbeheer Betuwe opdracht gekregen voor het uitvoeren van een aanvullend ecologisch onderzoek aan de Kersentuin te Maurik.

Het aanvullend ecologisch onderzoek is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging en is uitgevoerd naar aanleiding van de resultaten van de quickscan flora en fauna die Econsultancy in februari 2018 op de onderzoekslocatie heeft uitgevoerd (rapport 6192.001, d.d. 27 februari 2018). Uit de quickscan is gebleken dat er een aanvullend soortenonderzoek nodig is voor gebouw bewoonende vleermuizen

Econsultancy is lid van de branchevereniging "Netwerk Groene Bureaus" en werkt volgens de door het Netwerk opgestelde gedragscode en protocollen. In dat kader verklaart Econsultancy ten behoeve van de onderzoekslocatie niet eerder betrokken te zijn geweest voor ecologische advisering of ecologisch onderzoek.

Figuur 2. Luchtfoto onderzoekslocatie en directe omgeving.

Figuur 3. Westzijde van de onderzoekslocatie.

Figuur 4. Zuidwestzijde van de onderzoekslocatie.

Figuur 5. Zuidelijke binnenplaats van de onderzoekslocatie.

Figuur 6. Zuidzijde van de onderzoekslocatie.

Figuur 7. Oostzijde van de onderzoekslocatie.

Figuur 8. Noordzijde van de onderzoekslocatie.

2.2 Toekomstig gebruik van de onderzoekslocatie en voorgenomen ingrepen

De initiatiefnemer is voornemens het voormalig verzorgingshuis te slopen en de onderzoekslocatie te herontwikkelen met woningbouw geschikt voor zorgvragers en/of senioren (figuur 9). Er zullen 25 woningen gebouwd worden tijdens de herontwikkeling.

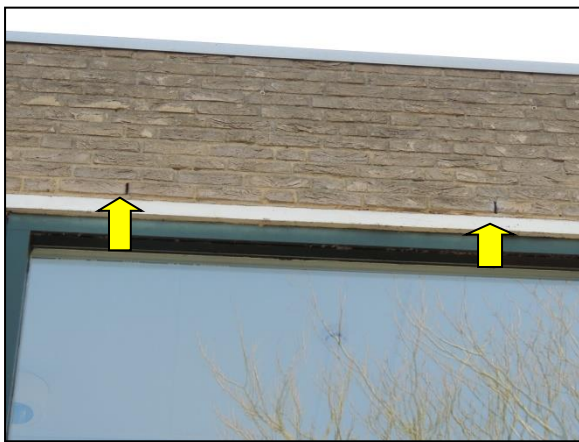

Figuur 9. Schetsontwerp Kersentuin (bron: SAB).

3 RESULTATEN VOORGAAND ONDERZOEK

Uit de quickscan blijkt dat, om de effecten van de ingreep volledig te kunnen toetsen aan de Wet Natuurbescherming er op sommige punten meer informatie is benodigd:

De bebouwing op de onderzoekslocatie is geschikt als verblijfplaats voor gebouwbewonende vleermuizen, vanwege de aanwezigheid van openingen in de vorm van stootvoegen en gaten die toegang verlenen tot de spouwmuren (figuur 10 & 11). Het gehele complex is daardoor geschikt als verblijfplaats voor gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger. Deze soorten kunnen de bebouwing in principe gebruiken als zomerverblijf, kraamverblijf en paarverblijf. Bij de sloop van de bebouwing kan daarom sprake zijn van verstoring en vernietiging ten aanzien van een vaste rust- en verblijfplaats van desbetreffende soorten.

Figuur 10. Stootgaten bieden toegangsmogelijkheden tot de spouwmuur.

Figuur 11. Gaten bieden toegangsmogelijkheden tot de spouwmuur.

De aanwezige bomen op de onderzoekslocatie zijn onderzocht op holtes, spleten en/of loshangend schors, wat kan dienen als potentiële vaste rust- en verblijfplaats voor boombewonende vleermuizen. Dit is niet aangetroffen en daarmee zijn boombewonende vleermuizen uit te sluiten.

4 ONDERZOEKSMETHODIEK

Voor het aanvullend onderzoek naar vleermuizen is de functie van de onderzoekslocatie en de directe omgeving onderzocht. Hiervoor zijn in totaal vijf aanvullende veldbezoeken uitgevoerd (zie tabel II). De inventarisatiemethode is conform het vleermuisprotocol voor gewone dwergvleermuis, ruige dwergvleermuis en laatvlieger (Netwerk Groene bureaus, 2017). De onderzoeksinspanning is gebaseerd op de functies zomerverblijfplaats, kraamverblijfplaats en paarverblijfplaats. Gedurende de periode juni tot en met half juli zijn drie veldbezoeken uitgevoerd voor de functies zomer- en kraamverblijfplaatsen. Gedurende de periode augustus en september zijn normaal twee veldbezoeken uitgevoerd. Tijdens alle veldbezoeken zijn de functies vliegroute en foerageergebied meegenomen in het onderzoek.

Tabel I. Onderzoeksinspanning vleermuizen

Datum	Tijd	Temperatuur	Weersomstandigheden
18 april 2018	4:00 – 07:00	10 °C	Onbewolkt, droog en een matige windkracht.
11 juni 2018	21:30 – 23:45	17,3 °C	Bewolking, droog en een matige windkracht.
11 juli 2018	21:45 – 23:48	19,4 °C	Bewolking, droog en windstil.
21 augustus 2018	22:45 – 00:25	18 °C	Bewolking, droog en windstil
13 september 2018	00:14 – 02:16	9,5 °C	Onbewolkt, droog en windstil.

Alle veldbezoeken zijn uitgevoerd met behulp van een batlogger met opnamemogelijkheid. Een batlogger zet het voor het menselijk gehoor niet hoorbare ultrasone geluid van vleermuizen om naar frequenties die wel hoorbaar zijn. Op basis van de geluidsfrequenties en ritmes kunnen verschillende soorten vleermuizen worden onderscheiden. De opnamemogelijkheid is belangrijk omdat de geluidsoptnames kunnen worden gebruikt voor het determineren van soorten die op basis van hun geluid moeilijk zijn te onderscheiden (met name Myotis-soort) en waarbij het sonogram uitsluitend kan geven. Hierbij wordt gebruik gemaakt van analyseprogramma Batsound.

5 ONDERZOEKSRÉSULTATEN

Verblijfplaatsen binnen de onderzoekslocatie

Tijdens het tweede veldbezoek zijn twee uitvliegende gewone dwergvleermuizen waargenomen. Eén gewone dwergvleermuis vloog uit aan de oostzijde van het pand (zie figuur 12) en één vloog uit aan de noordoost zijde van de onderzoekslocatie (zie figuur 12). Tevens is nabij beide uitvlieglocaties veel foerageeractiviteit waargenomen. Het betreft hier naar verwachting twee zomerverblijfplaatsen van één of hooguit enkele gewone dwergvleermuizen (mannetjes). Tijdens de laatste twee veldbezoeken is een gewone dwergvleermuis met balts roep waargenomen ten zuiden alsook ten noorden van de onderzoekslocatie. Er zijn geen gevel grijpende vleermuizen waargenomen die duidelijk aangeven waar het paarverblijf zich bevindt. Wel bevond de meeste activiteit zich aan de oostzijde van de te slopen bebouwing. De sociale roep duidt hoogstwaarschijnlijk op een paarverblijf ter plaatse van de zomerverblijfplaats aan de oostzijde van de onderzoekslocatie (zie figuur 12).

Op basis van de huidige onderzoeksinspanning kan met voldoende zekerheid worden vastgesteld dat de te slopen bebouwing één zomerverblijfplaatsen en één zomer- en paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis dient. Mogelijk dient het pand tevens als milde winterverblijfplaats van enkele individuen van de gewone dwergvleermuis. Bij de voorgenomen werkzaamheden kan, zonder het nemen van maatregelen, dan ook verstoring van één zomerverblijfplaats en één zomer- en paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis optreden.

Figuur 12. Aantroffen zomer- en paarverblijfplaatsen op de onderzoekslocatie.

Verblijfplaatsen buiten de onderzoekslocatie

Tijdens de veldbezoeken is er geen indicatie geweest van een zomerverblijfplaats, kraamverblijfplaats of paarverblijfplaats in de directe omgeving van de onderzoekslocatie. Het is door de onderlinge afstand tot de bebouwing in de omgeving en de afwezigheid van overige geschikte bomen met spleten of holtes niet aannemelijk dat er in de directe invloedssfeer van de onderzoekslocatie potentiële verblijfplaatsen aanwezig zijn die negatieve invloed kunnen ondervinden van de werkzaamheden.

Foeragerende / passerende vleermuizen

Tijdens de veldbezoeken zijn er direct naast de onderzoekslocatie meerdere (maximaal zes per avond) foeragerende gewone dwergvleermuizen, enkele (maximaal drie per avond) foeragerende laatvliegers, één foeragerende ruige dwergvleermuis en één foeragerende rosse vleermuis waargenomen. Het aanwezige foerageerhabitat rondom de onderzoekslocatie blijft bestaan. Hierdoor is er geen sprake van een vermindering van de foerageermogelijkheden rondom de onderzoekslocatie. De plannen zullen, gezien de kleine aantallen en doordat er meer geschikt foerageergebied in de directe omgeving van de onderzoekslocatie aanwezig is, geen aantasting van essentieel foerageerhabitat vormen.

Vliegroutes

Vleermuizen maken veelal gebruik van lijnvormige (donkere) landschapselementen als houtsingels, beken en lanen om zich te verplaatsen tussen verblijfplaatsen en foerageergebieden. Dergelijke potentiële vliegroutes zijn op de onderzoekslocatie niet aanwezig. Door de herstructurering van de onderzoekslocatie worden geen vliegroutes verstoord. Tijdens de veldbezoeken zijn geen eenduidige vliegpatronen aangetroffen die door meerdere individuen worden gevolgd. Waargenomen vleermuizen betreffen exemplaren, die uit verschillende richtingen afkomstig zijn. Er is geen sprake van een eenduidig vliegpatroon dat door meerdere individuen wordt gevolgd. Overtreding ten aanzien van vliegroutes is hierbij niet aan de orde.

6 TOETSING AAN WET- EN REGELGEVING

Alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten genieten binnen de Wet natuurbescherming een strikte bescherming. Alle vleermuissoorten staan vermeld in bijlage IV van de Europese Habitatrichtlijn. Dit betekent dat ze beschermd zijn tegen verstoring van vaste rust- en verblijfplaatsen. Onder deze vaste rust- en verblijfplaatsen wordt verstaan: "het gehele systeem waarvan een populatie gebruik maakt tijdens de jaarcyclus van de soort". Dit houdt in dat niet alleen de zomer-, kraam-, paar- en winterverblijfplaatsen maar ook de verbindingen hiertussen (vliegroutes) en de essentiële foerageergebieden bescherming genieten.

Vleermuizen zijn streng beschermd omdat dat ze erg kwetsbaar zijn. De afgelopen vijftig jaar zijn sommige soorten erg zeldzaam geworden of geheel verdwenen. Maar al te vaak worden bomen gekapt en oude gebouwen gerenoveerd of gesloopt. Als zich hierin een vleermuiskolonie bevindt, heeft dat grote gevolgen voor de vleermuisstand in de wijde omgeving. Omdat ze meestal maar één jong per jaar krijgen, kan herstel erg lang duren. Vleermuizen kunnen zelf geen verblijfplaatsen maken en zijn dus afhankelijk van bestaande verblijfplaatsen. Daarnaast hebben ingrepen in het landschap ook negatieve gevolgen doordat foerageergebieden en vliegroutes, waar vleermuizen jaren achtereen gebruik van maken, verdwijnen. De impact die een ingreep kan hebben verschilt sterk per situatie en per soort waardoor meestal gedetailleerde gegevens nodig zijn om een passend advies te geven.

De sloopwerkzaamheden leiden, zonder het nemen van maatregelen, tot vernietiging van één zomer-verblijfplaatsen en één zomer- en paarverblijfplaats van de gewone en mogelijk een milde winterverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis. De functionaliteit van de verblijfplaatsen en schade aan individuen moet worden voorkomen door het treffen van maatregelen. Deze maatregelen dienen, middels een ontheffingsaanvraag, te worden voorgelegd bij de provincie Gelderland.

De maatregelen die genomen dienen te worden om de functionaliteit van de zomerverblijfplaats en paarverblijfplaats te behouden zijn in te delen in de volgende drie stappen:

- a. het tijdig aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen in de vorm van 8 vleermuiskasten als tijdelijke opvang van het verlies van de te verstoren zomer- en paarverblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis voor de periode tussen de ingreep en het einde van de renovatie. Voor zomerverblijfplaatsen geldt dat deze drie maanden in de periode april-oktober moeten hangen voordat de werkzaamheden mogen starten aan het pand. Voor de paarverblijfplaats geldt dat deze zes maanden in de periode april-oktober moeten hangen voordat de sloopwerkzaamheden mogen starten aan het pand.
- b. de betreffende verblijfplaatsen dienen vooraf ongeschikt gemaakt te worden met exclusion flaps of door het verlichten van de verblijfplaatsen.
- c. Na de sloop en bouw dienen er 8 permanente inbouwkasten in de nieuwbouw panden te worden ingebouwd om de zomer-, paar- en mogelijk milde winterverblijfplaatsen in de toekomstige situatie te behouden.

7 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Econsultancy heeft in opdracht van Stichting Woningbeheer Betuwe een aanvullend ecologisch onderzoek uitgevoerd aan de Kersentuin te Maurik.

Het aanvullend ecologisch onderzoek naar gebouwbewonende vleermuizen zoals gewone dwergvleermuis en laatvlieger is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging en ontwikkeling van nieuw bouwwoonruimten. Het aanvullend ecologisch onderzoek is uitgevoerd naar aanleiding van de resultaten van de quickscan flora en fauna die Econsultancy in februari 2018 op de onderzoekslocatie heeft uitgevoerd (rapport 6192.001, d.d. 27 februari 2018).

De initiatiefnemer is voornemens het voormalig verzorgingshuis te slopen en de onderzoekslocatie te herontwikkelen met woningbouw geschikt voor zorgvragers en/of senioren. Er zullen 25 woningen gebouwd worden tijdens de herontwikkeling.

Functie onderzoekslocatie voor vleermuizen

Bij de voorgenomen sloop, is zonder het nemen van maatregelen, sprake van verstoring van één zomerverblijfplaatsen en één zomer- en paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis en mogelijk een milde. Verstoring van de aangetroffen zomerverblijfplaats en is bij de sloop van de bebouwing niet op voorhand te voorkomen waardoor overtreding plaatsvindt van de Wet natuurbescherming.

Ten behoeve van de één zomerverblijfplaatsen en één zomer- en paarverblijfplaats van de gewone dwergvleermuis dienen maatregelen genomen te worden om verstoring tot een minimum te beperken en om de functionaliteit van de verblijfplaatsen te garanderen. Deze maatregelen bestaan onder andere uit het realiseren van tijdelijke verblijfplaatsen in de vorm van vleermuiskasten, verstorende werkzaamheden uitvoeren buiten de meest kwetsbare periode (november - half april) en het inbouwen van 8 permanente vleermuiskasten na afronding van de werkzaamheden. Maatregelen dienen te worden vastgelegd in een ecologisch activiteitenplan en ter goedkeuring te worden voorgelegd aan de provincie Gelderland, middels een ontheffingsaanvraag.

Econsultancy
Boxmeer, 27 september 2018

Verklarende woordenlijst

Activiteitenplan

Een activiteitenplan dient als begeleidend document voor een ontheffingsaanvraag. In het activiteitenplan zijn maatregelen verwoord waarmee de functionaliteit van een rust- of verblijfplaats van een beschermde soort behouden blijft en schade aan individuen wordt voorkomen.

Externe werking

Niet alleen activiteiten in een Natura 2000-gebied/EHS hebben invloed op de staat van instandhouding van het gebied, ook activiteiten buiten het gebied kunnen de natuurwaarden in een gebied beïnvloeden. Dit wordt "externe werking" genoemd. Er bestaat geen ruimtelijke grens voor externe werking: bepalend zijn de effecten op de instandhoudingsdoelstellingen van de soorten en habitattypen in het Natura 2000-gebied/ EHS, ongeacht de afstand tot het beschermde gebied.

Expert Judgement

Inschatting van een deskundige op grond van zijn kennis en ervaring.

Foerageerhabitat

Het gebied waarbinnen een soort voedsel zoekt.

Foerageren

Zoeken en vinden van voedsel door dieren (jachtgebied).

Functioneel leefgebied

Hiermee wordt het gebied dat is benodigd om de functionaliteit van een voortplantingsplaats of van een vaste- rust of verblijfplaats te behouden. Een nestlocatie of voortplantingsplaats kan bijvoorbeeld alleen succesvol functioneren, wanneer er voldoende habitat (schuilgelegenheid, voedsel etc.) van voldoende kwaliteit aanwezig is om te kunnen paren, eieren te leggen en jongen groot te brengen.

Gunstige staat van instandhouding

Er is sprake van een gunstige staat van instandhouding van een soort of habitatype als de omstandigheden waarin de soort of het habitatype voorkomt perspectief bieden op een duurzaam voortbestaan van die soort of dat habitatype.

Habitat

Omvat de plaatsen waar een bepaald organisme voorkomt doordat de abiotische en biotische factoren (niet levende en levende natuur) van die plaatsen voldoen aan de eisen en toleranties die het organisme stelt om te kunnen overleven, groeien en zich voortplanten.

Kraamverblijfplaats

Voortplantingsplaats van vleermuizen. Het gaat hierbij vaak om de vrouwelijke exemplaren van een kolonie (ook wel kraamgroep genoemd) die gezamenlijk hun jongen grootbrengen. De aantallen vleermuizen in een kraamgroep kun oplopen tot meerdere honderden exemplaren.

Landschappelijk inpassingsplan

Het inpassen van ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied middels een ontwerp van de groenvoorziening, dat voldoet aan het beleid ten aanzien van ruimtelijke kwaliteit. Hierdoor wordt zorg gedragen dat een ruimtelijke ontwikkeling past in het landschap.

Landhabitat

Amfibieën zijn voor de voortplanting afhankelijk van water. Buiten de voortplantingsperiode maakt de soortgroep gebruik van landhabitat als onderdeel van het leefgebied. Landhabitat voor amfibieën omvat onder andere structuurrijke of opgaande vegetatie zoals (loof)bos, houtwallen, struikgewas, heide, ruigtekruiden, vegetaties en moeras.

Mitigerende maatregelen

Maatregelen die negatieve effecten bij een ingreep voorkomen of reduceren.

Omgevingscheck

Een omgevingscheck wordt uitgevoerd bij verlies van leefgebied van een jaarrond beschermde functie van een soort die door een ingreep (tijdelijk) verloren gaat. De omgeving van de ingreep wordt door een ter zake deskundige beoordeeld op aanwezigheid van voldoende alternatief leefgebied en/of potentiële verblijfplaatsen.

Ontheffing

De Wet natuurbescherming is gemaakt om planten- en diersoorten die vrij in het wild leven te beschermen. Om deze kwetsbare soorten te beschermen bevat de Wet natuurbescherming een aantal verbodsbepalingen. Onder bepaalde voorwaarden mogen de activiteiten wel doorgaan, daarvoor kan een ontheffing benodigd zijn. Een ontheffing is een besluit waarbij in een individueel concreet geval een uitzondering op een wettelijk verbod wordt gemaakt.

Paarverblijfplaats

Dit is een verblijfplaats die hoofdzakelijk in het najaar (september/oktober) door vleermuizen worden gebruikt om te paren. Eén mannetje kan een dergelijke verblijfplaats met meerdere vrouwtjes delen. In de omgeving van de paarverblijfplaats wordt veelal door het territoriale mannetje middels baltsvluchten getracht vrouwtjes aan te lokken.

Populatie

Een biologische populatie is een groep individuen van dezelfde soort die zich onderling voortplant en als zodanig geïsoleerd is van andere zulke groepen.

Rode Lijst

Rode Lijsten laten zien welke soorten zijn verdwenen en welke soorten in een gebied sterk zijn achteruitgegaan of zeldzaam zijn. Er bestaan verschillende Rode Lijsten. Voor vogels, voor zoogdieren, planten, paddenstoelen, insecten en voor allerlei andere soortgroepen. Rode Lijsten hebben geen officiële juridische status. Plaatsing op de lijst maakt een dier dus nog geen 'beschermde diersoort' in de zin van de Wet natuurbescherming. De Rode Lijsten hebben in de praktijk wel een belangrijke signaleringfunctie. Door de Rode Lijst te raadplegen, kunnen alle instellingen die met natuurbehoud te maken hebben rekening houden met bedreigde soorten.

Significant negatief effect

Een effect is in het kader van de Wet natuurbescherming significant als de instandhoudingsdoelen van het Natura 2000-gebied dreigen te worden aangetast.

Het begrip 'significant' staat centraal in de toepassing van het beschermingsregime voor Natura 2000-gebieden bij zowel vaststelling van beheerplannen als de vergunningverlening. Het bepaalt of een uitvoerige toetsing, een zogenaamde passende beoordeling, moet worden uitgevoerd. Indien als gevolg van een ingreep de toekomstige oppervlakte habitat of leefgebied, aantal van een soort of kwaliteit van een habitat lager zal worden dan zoals bedoeld in de instandhoudingsdoelstelling, dan kan sprake zijn van significante gevolgen. Voor het goede begrip, de soorten hoeven er niet te zitten, het gebied moet geschikt zijn voor de soorten.

Vaste rust- of verblijfplaats

Een plek binnen het leefgebied van een soort die essentieel is voor de levenscyclus van een individu. De Wet natuurbescherming omschrijft niet exact wat een vaste rust- of verblijfplaats is. Dit is soortafhankelijk.

Vliegroute

Een vaste route die door vleermuizen wordt gebruikt tussen de verblijfplaatsen naar foerageergebieden.

Winterverblijfplaats

Verblijfplaats die gebruikt wordt om de periode van winterrust te overbruggen. Voor vleermuizen zijn dit vorstvrije, maar koele en vochtige plekken. Er kan sprake zijn van massaverblijfplaatsen, verblijfplaatsen van kleine groepen of één of enkele individuen.

Zomerverblijfplaats

Is een vleermuisverblijfplaats anders dan een kraamverblijf. Buiten de kraamperiode worden deze door vrouwtjes gebruikt, binnen de kraamperiode door individuele mannetjes.

